

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІДСИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

©2020 АЗАРЕНКОВА Г. М., МАЙБОРОДА А. В.

УДК 658.012
JEL: D11; G14; G32

Азаренкова Г. М., Майборода А. В. Особливості формування підсистеми інформаційного забезпечення системи фінансової безпеки суб'єкта господарювання

У статті досліджено питання збору та обробки інформації з метою ефективного управління системою фінансової безпеки суб'єкта господарювання. Проаналізовано суб'єкти, які здійснюють збір та обробку інформації, запропоновано здійснювати їх класифікацію залежно від рівня доступу до певної інформації, від етапу формування та відділу, в якому працює відповідний суб'єкт. Виокремлено канали отримання інформації з поділом їх на внутрішні та зовнішні та визначено відповідальних за їх сортування. Ключову роль у даному процесі займає бухгалтерський відділ, що здійснює збір бухгалтерської та фінансової звітності, на основі якої і здійснюється функціонування системи фінансової безпеки. На основі цього запропоновано інформаційно-забезпечувальну модель процесу управління системою фінансової безпеки. Досліджено джерела загроз інформаційному забезпеченню та наведено шляхи їх уникнення. Проаналізовано основні законодавчі та нормативні акти, що здійснюють вплив на управління системою фінансової безпеки суб'єкта господарювання. Визначено місце держави в забезпеченні стабільного функціонування системи фінансової безпеки суб'єктів господарювання, розглянуто можливий вплив щодо підвищення рівня зацікавленості вітчизняних підприємств у імплементації даної системи завдяки введенню певних пільг з боку держави таким суб'єктам господарювання. Досліджено роль нормативного забезпечення як на рівні держави, так і на рівні підприємства щодо підвищення рівня безпечності вітчизняної економіки.

Ключові слова: система фінансової безпеки, інформаційне забезпечення, суб'єкти фінансової безпеки, нормативне забезпечення, правове забезпечення.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-1-210-217>

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 16.

Азаренкова Галина Михайлівна – доктор економічних наук, професор, академік АЕН України, академік АГН України, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» (просп. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)

E-mail: azarenkova.g.m@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0101-2989>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/M-5272-2015>

Майборода Аліна Вікторівна – аспірантка, старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» (просп. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)

E-mail: ma.alina.v@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6575-9024>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/L-4838-2015>

УДК 658.012
JEL: D11; G14; G32

Азаренкова Г. М., Майборода А. В. Особенности формирования подсистемы информационного обеспечения системы фінансової безопасности предприятия

В статье исследованы вопросы сбора и обработки информации с целью эффективного управления системой финансовой безопасности предприятия. Проанализированы субъекты, осуществляющие сбор и обработку информации, предложена их классификация в зависимости от уровня доступа к определенной информации, от этапа формирования и отдела, в котором работает соответствующий субъект. Выделены каналы получения информации с разделением их на внутренние и внешние с определением ответственных за их сортировку. Ключевую роль в данном процессе занимает бухгалтерский отдел, осуществляющий сбор бухгалтерской и финансовой отчетности, на основе которой и осуществляется функционирование системы финансовой безопасности. На основе этого предложена информационно-обеспечивающая модель процесса управления системой финансовой безопасности. Исследованы источники угроз информационному обеспечению и приведены пути их предотвращения. Проанализированы основные законодательные и нормативные акты, влияющие на управление системой финансовой безопасности предприятия. Определено место государства в обеспечении стабильного функционирования системы финансовой безопасности субъектов хозяйствования, рассмотрены факторы возможного влияния на повышение уровня заинтересованности отечественных предприятий в имплементации данной системы благодаря введению льгот со стороны государства таким субъектам хозяйствования. Исследована роль нормативного обеспечения как на уровне государства, так и на уровне предприятия по повышению уровня безопасности отечественной экономики.

Ключевые слова: система финансовой безопасности, информационное обеспечение, субъекты финансовой безопасности, нормативное обеспечение, правовое обеспечение.

Рис.: 1. Табл.: 1. Библ.: 16.

Азаренкова Галина Михайловна – доктор экономических наук, профессор, академик АЭН Украины, академик АГН Украины, заведующая кафедрой финансов, банковского дела и страхования Харьковского учебно-научного института ГВУЗ «Университет банковского дела» (просп. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)

E-mail: azarenkova.g.m@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0101-2989>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/M-5272-2015>

Майборода Алина Викторовна – аспірантка, старший преподаватель кафедры финансов, банковского дела и страхования Харьковского учебно-научного института ГВУЗ «Университет банковского дела» (просп. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)

E-mail: ma.alina.v@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6575-9024>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/L-4838-2015>

Azarenkova G. M., Maiboroda A. V. Features of the Formation of a Subsystem of Information Provision of the Enterprise's Financial Security System

The article explores the issues of collection and processing of information in order to efficiently manage the financial security system of the enterprise. The subjects collecting and processing the information are analyzed, a classification of them is proposed depending on the level of access to certain information, from the stage of formation and the department wherein the relevant subject works. Channels for obtaining information with the dividing them into internal and external ones with the definition of those responsible for sorting them are allocated. A key role in this process is taken up by the accounting and financial reporting department, on the basis of which the financial security system operates. On the basis of this, an information-providing model for the financial security management process has been proposed. The sources of threats to the information provision are researched and ways to prevent them are specified. The main legislation and regulation acts influencing the management of the enterprise's financial security system are analyzed. The place of the State in ensuring a stable functioning of the financial security system of economic entities is defined, the factors of possible influence on increasing the level of interest of national enterprises in the implementation of this system through the introduction of benefits on the part of the State to such economic entities are considered. The role of regulatory provision at both the State level and the enterprise level to improve security of the national economy are researched.

Keywords: financial security system, information provision, financial security subjects, regulatory provision, legal provision.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 16.

Azarenkova Galyna M. – D. Sc. (Economics), Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Academician of the Academy of Mining Sciences of Ukraine, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Kharkiv Educational and Scientific Institute of SHEI "Banking University" (55 Peremohy Ave., Kharkiv, 61174, Ukraine)

E-mail: azarenkova.g.m@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0101-2989>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/M-5272-2015>

Maiboroda Alina V. – Postgraduate Student, Senior Lecturer of the Department of Finance, Banking and Insurance, Kharkiv Educational and Scientific Institute of SHEI "Banking University" (55 Peremohy Ave., Kharkiv, 61174, Ukraine)

E-mail: ma.alina.v@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6575-9024>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/L-4838-2015>

Трансформаційні процеси, що наразі охопили фінансову систему України та світу в цілому, змістили фокус уваги науковців з матеріального забезпечення на інформаційну складову функціонування підприємств та організацій. Це пояснюється переходом розвитку суспільства з реальної у віртуальну площину, а тому якщо раніше для підприємств основним активом було його матеріально-технічне забезпечення, то наразі – інформація є як основним джерелом його розвитку, так і можливим шляхом його занепаду. Ось чому інформація – найцінніший ресурс, що є в розпорядженні економічних агентів, а тому її захист та збереження буде чи не найголовнішим завданням, що ставиться перед службою безпеки підприємства.

Теоретичний базис. Дослідження інформаційного поля щодо забезпечення ефективного функціонування системи фінансової безпеки та управління підприємством в цілому знайшли своє відображення в наукових доробках багатьох учених, серед яких: Білокомірова Я. М., Боярко І. М., Гаврилюк Т. Ю., Соломіна Г. В., Дмитренко Е. С., Сусіденко В. Т., Сусіденко О. В., Петрина О. Б. та інші. Високо оцінюючи їх вклад у дослідження даної проблематики, варто зазначити, що не всі питання з боку забезпечення побудови ефективної та комплексної підсистеми інформаційного забезпечення були вирішені, а тому подальший їх розгляд сприятиме створенню дієвої моделі збору та обробки інформації для досягнення високих показників роботи системи фінансової безпеки загалом.

Досліджуючи інформаційне забезпечення системи фінансової безпеки, варто відзначити, що це не лише інформація про власне підприємство, а й

зібрані дані про діяльність конкурентів, партнерів, співвласників суб'єкта господарювання. При цьому, дана сукупність зібраної та обробленої інформації акумулюється в єдину підсистему інформаційного забезпечення, захист якої належить до інформаційної безпеки [5]. Тому дане дослідження варто розпочати із систематизації наукових поглядів на сутність та необхідність підсистеми інформаційного забезпечення системи фінансової безпеки.

Сусіденко В. Т. і Сусіденко О. В. [16, с. 42] досліджують підсистему інформаційного забезпечення як безперервний і цілеспрямований відбір різноманітної необхідної інформації, що здійснюється з метою аналізу та прогнозування розвитку вітчизняного та світового ринків за всіма складовими фінансової безпеки підприємства.

Зовсім з іншого боку розглядає дану підсистему Поляков П. А. [10, с. 101], на думку якого, під інформаційним забезпеченням необхідно розглядати сукупність методів та засобів, метою використання яких є збір, оцінка та аналіз інформаційних джерел, а також прогнозування на їх основі результатів ведення діяльності.

Схожу позицію щодо сутності підсистеми інформаційного забезпечення відображено в праці Іванюти Т. М. [6, с. 7], що розкривається за рахунок сукупності методів, засобів і способів, спрямованих на збирання, аналіз, захист інформації, а також прогнозування, постійну консультативну підтримку та вироблення рекомендацій щодо прийняття ефективних управлінських рішень оперативного та стратегічного характеру.

Отже, на основі аналізу запропонованих тверджень пропонуємо під поняттям «підсистема інформаційного забезпечення» розуміти організаційно-функціональний комплекс спеціально підібраних інструментів, методів та засобів для збору, систематизації та обробки інформації з метою здійснення постійної підтримки дієвості системи фінансової безпеки, а також досягнення захищеності інформації від посягань зовнішніх і внутрішніх суб'єктів негативного впливу.

Розуміючи важливість та реальну необхідність захисту даних підприємств, варто зазначити, що в площині системи фінансової безпеки (СФБ) підсистема інформаційного забезпечення також посідає одне з найвагоміших місць, оскільки існування СФБ ґрунтується на достовірному та своєчасному зборі та обробці інформації, невиконання яких повністю призупинить здійснення завдань і функцій, які покладені на дану систему.

Вчасний збір, систематизація та обробка інформації є важливим етапом при визначенні стану фінансової безпеки на підприємстві, що напряму впливає на швидкість прийнятих управлінцями рішень, та кроків, які можуть значно вплинути на майбутній конкурентний стан підприємства.

Відповідно до цього, перед підсистемою інформаційного забезпечення ставляться такі завдання:

- ✦ збір, систематизація та обробка необхідної інформації про зовнішнє та внутрішнє середовище діяльності економічного агента;
- ✦ попередній аналіз та перевірка достовірності зібраних даних;
- ✦ визначення важливості та секретності зібраної інформації з наданням у подальшому доступу до відповідних даних працівникам підприємства;

- ✦ збереження та захист зібраної інформації від посягань конкурентів та недобросовісних працівників і т. ін.

Загалом, можна сказати, що підсистема інформаційного забезпечення є каналом отримання необхідної інформації, яка використовується суб'єктами системи фінансової безпеки для забезпечення досягнення стабільного та безпечного стану діяльності зі збереженням і примноженням власних конкурентних переваг. При цьому, формування баз даних на підприємстві можуть у майбутньому бути використані для прогнозування розвитку діяльності підприємства чи відслідковування тенденцій його функціонування, а тому їх ведення є необхідною умовою для ефективної побудови системи фінансової безпеки в цілому.

Процес інформаційного забезпечення на підприємстві може бути зображено у вигляді інформаційно-забезпечувальної моделі, що наведена на рис. 1.

Дане схематичне зображення взаємозв'язків складових системи фінансової безпеки суб'єкта господарювання показує, що зібрана та систематизована інформація, яка пройшла перевірку на достовірність, передається для подальшого використання суб'єктам управління фінансовою безпекою. Ними можуть бути управлінці, спеціалісти з фінансової безпеки та фінансові аналітики.

Оскільки суб'єкти підсистеми інформаційного забезпечення є відповідальними за збір достовірних, необхідних для підприємства даних, а тому здійснюють прямий вплив на процес забезпечення безпечності підприємства з боку фінансової та інформаційної складової його роботи, варто здійснити класифікацію відповідальних за виконання завдань, поставлених перед даною підсистемою, а також спе-

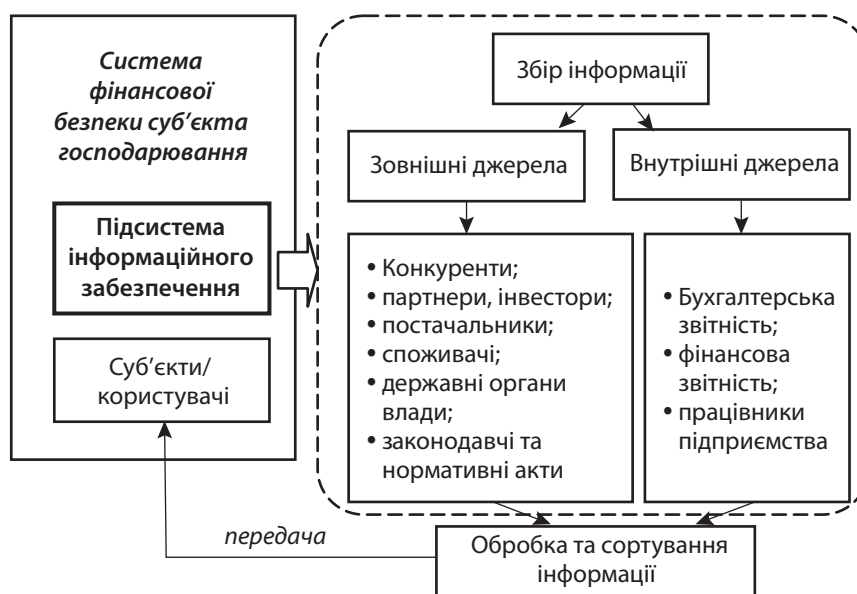

Рис. 1. Інформаційно-забезпечувальна модель системи фінансової безпеки суб'єкта господарювання

ціалістів, які в подальшому будуть користуватися зібраними даними (табл. 1).

Дана класифікація, окрім суб'єктів, що беруть участь у етапах інформаційного забезпечення, також відображає їх групування за рівнем доступу до зібраних даних і відповідні структурні підрозділи, які беруть участь у процесі інформаційного забезпечення.

брана незаконним шляхом у результаті працевлаштування власних співробітників на підприємство-конкурент, й іншими способами. Проте вищенаведені джерела є основними для отримання достовірної та необхідної інформації, що має значний вплив на діяльність підприємства та ефективне функціонування системи фінансової безпеки в цілому.

Таблиця 1

Класифікація суб'єктів підсистеми інформаційного забезпечення процесом управління системою фінансової безпеки підприємства

Класифікаційна ознака	Вид суб'єктів забезпечення
Залежно від етапу формування інформації	Здійснюють збір та систематизацію інформаційних даних
	Формують бази даних
	Здійснюють попередній аналіз інформації
	Створюють інформаційне підґрунтя для прийняття рішень суб'єктами фінансової безпеки
	Забезпечують збереження та захист зібраних даних
Залежно від роботи в структурному підрозділі	Бухгалтерський відділ
	Аналітичний відділ
	Маркетинговий відділ
	Служба фінансової безпеки підприємства
Залежно від рівня доступу до інформації підприємства	Мають доступ лише до «публічної інформації»
	Мають доступ до інформації з «обмеженим доступом»
	Мають доступ до «секретних і комерційних даних (комерційної таємниці)»

Оскільки підсистема інформаційного забезпечення має об'єктивно відображати інформацію про стан суб'єкта господарювання та фінансової безпеки загалом у будь-який момент часу, вона має діяти постійно та здійснювати збір, обробку та систематизацію інформації швидко та вчасно, враховуючи при цьому всі дані, що надходять не лише з внутрішніх, а й від зовнішніх джерел.

До такої інформації можна віднести:

- ✦ весь перелік внутрішньої фінансової та бухгалтерської звітності, що може охарактеризувати особливості діяльності підприємства;
- ✦ дані маркетингових досліджень (власних та інших установ) щодо діяльності в певній галузі економіки;
- ✦ дані про сучасний стан сектора ринку, на якому функціонує підприємство;
- ✦ інформацію щодо особливостей розвитку світової та національної економіки;
- ✦ законодавчі та нормативні акти, що стосуються його виду діяльності чи інших сторін функціонування;
- ✦ дані щодо діяльності конкурентів підприємства, зібрані в результаті законних методів збору інформації (спостереження, опитування, бенчмаркінг), у тому числі отримана конфіденційна інформація і т. ін.

Даний перелік, звичайно, можна доповнити й іншими видами інформації, у тому числі тою, що зі-

Усю зібрану та систематизовану інформацію, за необхідності, пропонується поділяти на 3 групи відкритості:

- ✦ до публічної інформації ми пропонуємо відносити дані про діяльність підприємства, які можуть бути опубліковані та оприлюднені яких ніяк не вплине на його ефективне функціонування;
- ✦ до інформації з обмеженим доступом варто віднести дані, витік яких може зашкодити підприємству та спричинити матеріальні втрати чи зниження рівня його репутації;
- ✦ до третьої групи «із секретною інформацією» варто віднести ті дані, що є комерційною таємницею підприємства, а тому потребують максимального рівня захисту та збереження.

Доступ до перерахованих видів даних має здійснюватися відповідно до груп суб'єктів інформаційного забезпечення, що можуть нею користуватися та мають відповідний рівень доступу. Це необхідно для забезпечення максимального збереження та досягнення високого рівня інформаційної безпеки підприємства.

Сучасний підхід до ведення фінансів підприємств в умовах інформаційного суспільства останнім часом набуває нових видів і форм прояву. Так, Боярко І. М. [2, с. 70] пропонує «нову форму інформаційного забезпечення фінансів, яка створюється внаслідок синергетичного розвитку рахівництва під впливом проце-

сів інформатизації суспільного виробництва і передбачає включеність у процес інформаційного забезпечення фінансів усього навколишнього соціального середовища суспільного виробництва з метою надання у зручній формі актуальної інформації з фінансів, отриманої в результаті обліку, аналізу та інтерпретації даних, відповідно до завдань, визначених інформаційними потребами суб'єктів фінансових відносин та інших зацікавлених осіб». Дане трактування автор пропонує використовувати до поняття «інфоклюзинг» як нової форми інформаційного забезпечення, що об'єктивно виникає в результаті трансформації інформаційних потреб фінансів.

Адаптуючи дане твердження до процесу збору та обробки інформації в системі фінансової безпеки, можна сказати, що інфоклюзинг є механізмом з чітко прописаними правилами та критеріями відбору, сортування та подачі інформаційних даних, які необхідні системі фінансової безпеки для ефективного виконання поставлених перед нею завдань та функцій.

Поряд із тим, що підприємство отримує значні вигоди від збору та обробки інформації, дані, що зберігаються на ньому, можуть бути об'єктами впливу загроз як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, що можуть здійснювати негативний вплив на ефективне функціонування системи фінансової безпеки. Джерелами таких загроз можуть бути несумінні конкуренти, злочинні угруповання та формування, окремі особи та організації адміністративно-управлінського апарату (зовнішні джерела впливу), а також адміністрація підприємства, персонал, технічні засоби забезпечення виробничої та трудової діяльності (внутрішні джерела загроз) [15, с. 118].

Як зазначається в праці Соломіні Г. В. [15, с. 119], основним джерелом загроз для інформаційних ресурсів підприємства, у тому числі для його конфіденційних даних, є їх розголошення. Під розголошенням автор розглядає процес розповсюдження інформації, що призводить до неправомірного заволодіння даними підприємства за допомогою формальних і неформальних каналів інформації. До формальних каналів розповсюдження інформації відносять ділові зустрічі, переговори, обмін офіційними даними та документацією. До неформальних належать особисте спілкування, виставки, семінари, засоби масової інформації.

При цьому автор наголошує, що основними причинами розголошення інформації, у тому числі комерційної, є: низький рівень захисту комерційної інформації; помилкові дії персоналу щодо захисту та збереження інформації, їх недостатня обізнаність з питань інформаційної безпеки; загальний низький рівень інформаційної безпеки на підприємстві та відсутність необхідних рівнів захисту важливої інформації; навмисні дії працівників щодо розголошення комерційної інформації підприємства [15].

Тому постає необхідність у створенні дієвих механізмів збереження та захисту інформації, що належить до основних завдань підсистеми інформаційно-забезпечення системи фінансової безпеки.

Варто зазначити, що захисту потребує лише та інформація, володіння якою може мати певний зиск від цього (моральний, матеріальний і т. ін.) для її власника. Тобто необхідно забезпечувати збереження тих даних, що є комерційною таємницею певного підприємства.

З цієї метою у праці Білокомірової Я. М. пропонується створювати спеціальний відділ служби безпеки, що буде відповідати за організацію конфіденційного ведення діловодства; створення системи допуску працівників до інформації з різним рівнем захисту; забезпечення збереження, обліку та знищення носіїв конфіденційних даних; виявлення каналів можливого витоку інформації, їх нейтралізацію; проведення профілактичної роботи та службових розслідувань; протидію технічним засобам промислового шпигунства [1, с. 308].

Проте введення такого відділу необхідне на великих чи режимних підприємствах, а при невеликих розмірах суб'єкта господарювання явної необхідності в цьому немає, оскільки ці функції можуть виконуватися спеціалістом інформаційного відділу чи системним адміністратором разом із сектором діловодства. Окрім створення окремих підрозділів, на підприємстві може бути введено додаткове програмне забезпечення, що буде попереджати витік інформації, шифрування та кодування. Ці заходи можуть значно зменшити або навіть знизити до нуля можливе втручання в інформаційну та фінансову безпеку підприємства.

У структурі інформаційного забезпечення важливе місце посідає нормативне та правове забезпечення системи фінансової безпеки, тому варто розглянути її більш детально. Адже складно не погодитися з думкою Дмитренко Е. С., що надає першочергове значення правовому регулюванню фінансової безпеки, недосконалість якого, на думку автора, призводить до вчинення фінансових правопорушень [3, с. 39].

Схожа думка відображається і в наукових працях Гаврилюк Т. Ю. [4], Пластун А. [9], де автори стверджують, що держава повинна виступати координатором і регулятором фінансової безпеки шляхом прийняття певних нормативних і законодавчих актів, що сприяли б забезпеченню безпеки підприємницької діяльності, у тому числі її фінансової складової.

Оскільки підприємство функціонує в ринкових умовах господарювання, воно має здійснювати свою діяльність у рамках закону та певних норм і правил. Досліджуючи дану проблематику, нами було відмічено, що в Україні законодавчий захист фінансової та безпекової інформації досить обмежений.

Фінансова безпека підприємства є основоположною складовою фінансової безпеки держави, а отже, і національної безпеки. Тому розгляд нормативно-правової бази, що здійснює регулювання фінансової безпеки підприємства, варто розпочати з Постанови ВРУ «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» [11]. Даною постановою на державному рівні було визначено об'єкти національної безпеки, принципи досягнення та забезпечення стабільного рівня, розглянуто основні загрози національній безпеці України в економічній та фінансовій сферах.

У подальшому було прийнято Закон «Про основи національної безпеки України» [12], яким було окреслено інструменти забезпечення стійкості національної фінансової системи. Даним законодавчим актом було також визначено фактори негативного впливу на національну безпеку України, що мають прямий вплив і на фінансову безпеку в цілому (наразі даний законодавчий акт втратив чинність).

Методичні основи щодо оцінки рівня фінансової безпеки держави було відображено в Наказі «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [14]. Ним визначено, яким чином відбувається розрахунок інтегрального показника економічної та фінансової безпеки, а також наводиться характеристика оціночних показників рівня фінансової безпеки за функціональними складовими: банківської, боргової, бюджетної, валютної, грошово-кредитної та безпеки небанківського фінансового ринку. Тобто, можна зробити висновок, що даним наказом було прописано не лише методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України, але й також визначено її функціональні складові.

Криза 2008–2009 рр. показала незахищеність вітчизняної економіки та значний вплив на неї світової економічної системи. Тому питання захисту фінансових інтересів держави постало досить гостро, і виникла необхідність у затвердженні розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» [13]. Даним документом було затверджено основи забезпечення захисту економіки України в різних сферах, а також шляхи досягнення її захищеності та високого рівня безпеки.

Проте найбільш значним кроком щодо забезпечення фінансової безпеки держави, а отже, і суб'єктів господарювання, була розробка Концепції фінансової безпеки України [7]. Її прийняття дало б значний поштовх до розвитку та впровадження системи фінансової безпеки в господарський механізм управління підприємства, що значно покращило б економічну ситуацію в країні. Дана Концепція є комплексним відображенням поглядів щодо ключових інтересів держави у сферах фінансів, банківського та фондового ринків, у ній розглянуто шляхи реалізації та забезпечення їх ефективного розвитку. Також у даній

системі наголошується на необхідності системного підходу до фінансової безпеки держави, яка полягає в забезпеченні співпраці та розвитку її основних підсистем для забезпечення досягнення всіх фінансових інтересів держави.

Досить часто вітчизняні науковці наголошують на необхідності формування єдиної системи нормативно-правового регулювання, що забезпечила б взаємоузгодженість інтересів усіх учасників ринкового середовища України та повноту необхідного регулювання процесу забезпечення фінансової безпеки підприємства та держави в цілому.

Так, Петрина О. Б. [8, с. 263] стверджує, що для забезпечення високого рівня фінансової безпеки на підприємстві з боку держави необхідне здійснення декількох кроків:

- ✦ *по-перше*, це створення нормативно-правової бази для регламентації діяльності підприємств, що здійснюють забезпечення фінансової безпеки своєї діяльності;
- ✦ *по-друге*, розробка положень щодо забезпечення фінансової безпеки підприємств;
- ✦ *по-третє*, розробка методичних рекомендацій для виявлення відхилень оцінних показників фінансової безпеки для певної галузі;
- ✦ *по-четверте*, формування переліку державно важливих підприємств, забезпечення високого рівня фінансової безпеки яких сприятиме покращенню та стабілізації певного сектора економіки чи регіону, а отже, контроль та підтримка таких підприємств має здійснюватися на державному рівні.

Погоджуючись з думкою автора про необхідність участі та підтримки з боку держави процесу забезпечення стабільного та ефективного функціонування економічних агентів [8, с. 16], вважаємо за необхідне додати до даного переліку пункт про *сприяння інтеграції системи фінансової безпеки в господарську діяльність вітчизняних підприємств*. Отже, введення певних пільг для підприємств, що імплементують дану систему у свою діяльність, сприяло б підвищенню інтересу до даного інструменту забезпечення безпечного та ефективного функціонування суб'єкта господарювання. Також, розглядаючи проект Концепції фінансової безпеки, нами було відмічено ґрунтовність і системність наданих рекомендацій, а тому затвердження даної Концепції дало б значний поштовх до розвитку процесу забезпечення фінансової безпеки на вітчизняних підприємствах.

Незважаючи на те, що діючі нині Методичні рекомендації до визначення рівня економічної безпеки відображають, яким чином необхідно здійснювати розрахунок її рівня, наразі не існує державної установи, яка б займалася даними підрахунками, а тому вони мають лише теоретичний характер без практичного застосування, що негативно впливає на стабільність фінансової системи України.

Таким чином, застосування вже існуючого інструментарію забезпечення економічної та фінансової безпеки на рівні держави буде стимулювати зростання зацікавленості підприємств у дослідженні рівня економічної та фінансової безпеки, що, своєю чергою, буде забезпечувати зростання безпечності вітчизняної економіки.

Нормативне забезпечення, що здійснюється на державному рівні, має доповнювати нормативне забезпечення, що застосовується на підприємстві. Наявність даного виду забезпечення в діяльності суб'єкта господарювання пояснюється опосередкованим, проте суттєвим впливом на рівень фінансової безпеки, який здійснюється із запровадженням певних стандартів та нормативів до виробленої продукції чи наданих послуг.

Як наголошують Сусіденко В. Т. і Сусіденко О. В. [16, с. 43], сучасне нормативне забезпечення використання системи фінансової безпеки ґрунтується на нормативах, міжнародних і галузевих стандартах, стандартах діяльності підприємства, технічних умовах, інструкціях, положеннях, договорах і т. ін. Вони створюють підґрунтя до зростання якості продукції та надаваних підприємством послуг, а отже, прямо впливають на фінансову складову його функціонування.

По суті, нормативне забезпечення є тією ланкою системи фінансової безпеки, що відповідає за її стабільність та ефективність. Сприяючи, до того ж, досягненню першочергового завдання, що ставиться перед даною системою, – виявлення та нейтралізація загроз діяльності підприємства шляхом систематизації та структуризації інформації, процесу управління фінансовою безпекою і т. д.

ВИСНОВКИ

Об'єднання та систематизація нормативного та інформаційного забезпечення в загальну підсистему в системі фінансової безпеки є необхідним і досить важливим етапом у процесі ефективного управління суб'єктом господарювання, оскільки на сьогодні трансформаційні зміни в економічній картині України та світу в цілому свідчать про появу інформаційної економіки з власними механізмами побудови та існування. Це служить поштовхом для підприємств більш ефективно та продуктивно використовувати інформаційні ресурси, які збираються в процесі функціонування економічних агентів, перетворюючи їх у масив даних для прийняття відповідних управлінських рішень.

Наше дослідження показало, що підсистема інформаційного забезпечення є основоутворювальною ланкою в структурі системи фінансової безпеки. Як окрема одиниця, вона є гарантом і забезпечувальним елементом функціонування системи фінансової безпеки, виконання функцій якої просто неможливе без відповідного інформаційної бази. Таким чином, в умовах перенесення ролі фундаментальних активів з матері-

альних на інформаційні ресурси, необхідною умовою для стабільної діяльності суб'єктів господарювання є процес забезпечення достовірності та збереження власних і зібраних даних, оскільки сьогодні переважає інформаційно-мережева економіка, в якій інформація та нові знання є вирішальними чинниками економічного зростання та лідерства, а інформаційно-мережева взаємодія дозволяє більш швидко та гнучко адаптуватися до стрімких змін у ринковій ситуації.

Значення отриманих результатів полягає в систематизації та структуруванні інформаційного базису щодо аналізу та оцінки рівня безпечності підприємства з боку фінансів. Подальше впровадження отриманої інформаційно-забезпечувальної моделі в процесі імплементації системи фінансової безпеки в діяльність підприємства дозволить здійснити це більш ефективно, якісно і з меншими затратами часу. При цьому варто зазначити, що дана модель може бути використана в подальшому при оцінці інформаційної безпеки суб'єктів господарювання, а також як інструмент для забезпечення максимально широкого обсягу інформації про діяльність підприємства.

Перспектива подальших досліджень даної проблематики має знаходитися в полі покращення співпраці суб'єктів фінансової безпеки для пришвидшення процесу збору, систематизації та обробки інформації з метою забезпечення ефективності системи фінансової безпеки загалом. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Білокомірова Я. М. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 308–312.
2. Боярко І. М. Рахівництво у фінансах підприємств в умовах інформаційного суспільства: теорія, методологія, практика : монографія. Суми : Університетська книга, 2019. 440 с.
3. Дмитренко Е. С. Місце та роль фінансово-правової відповідальності у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України. *Фінансове право*. 2011. № 4. С. 39–42. URL: http://ndi-fp.nusta.com.ua/files/doc/finansove-pravo/2011/2011_4dmitrenko.pdf
4. Гаврилюк Т. Ю. Законодавче забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в Україні. // *Modern Directions of Theoretical and Applied Researches*. 2013. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer30/763.pdf>
5. Information Security. FFIEC Information Technology Examination Handbook. September 2016. URL: https://ithandbook.ffiec.gov/media/274793/ffiec_it-booklet_informationsecurity.pdf
6. Іванюта Т. М. Інформаційне забезпечення в системі економічної безпеки підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2014. 21 с.
7. Концепція фінансової безпеки України (проект). URL: <http://www.ufin.com.ua/koncepcia/008.doc>

8. Петрина О. Б. Нормативно-правове регулювання фінансової безпеки підприємства: оцінка і напрями вдосконалення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2011. № 1. С. 261–270. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvse/01_2011/11pobonv.pdf
9. Plastun A. *Financial Security and Information from Financial Markets*. Szczecin: Centre of Sociological Research, 2019. 164 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/74977/1/Monograph_Final_A5_Angle_Plastun.pdf
10. Поляков П. А. Роль інформаційного забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємств машинобудування. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 22. С. 99–103. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Polyakov-P.-A..pdf>
11. Постанова ВРУ «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 16.01.1997 р. № 3/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3/97-вр>
12. Закон ВРУ «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
13. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» від 15 серпня 2012 р. № 569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-p>
14. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME131588?an=2>
15. Соломіна Г. В. *Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва : навч. посіб. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.*
16. Сусіденко В. Т., Сусіденко О. В. Побудова системи забезпечення фінансової безпеки торговельного підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 22. Ч. 2. С. 39–43.

REFERENCES

- Bilokomirova, Ya. M. "Informatsiine zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytskoi diialnosti" [Information Support of Economic Security of Business Activity]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 29 (2010): 308-312.
- Boiarko, I. M. *Rakhivnytsvo u finansakh pidpriemstv v umovakh informatsiinoho suspilstva: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Accounting in the Finance of Enterprises in the Conditions of Information Society: Theory, Methodology, Practice]. Sumy: Universytetska knyha, 2019.
- Dmytrenko, E. S. "Mistse ta rol finansovo-pravovoi vidpovidalnosti u mekhanizmi pravovoho zabezpechennia finansovoi bezpeky Ukrainy" [The Place and Role of Financial and Legal Responsibility in the Mechanism of Legal Security of Financial Security of Ukraine]. *Finansove pravo*. 2011. http://ndi-fp.nusta.com.ua/files/doc/finansove-pravo/2011/2011_4dmitrenko.pdf

Havryliuk, T. Yu. "Zakonodavche zabezpechennia finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva v Ukraini" [Legal Framework of Enterprise Financial Security in Ukraine]. *Modern Directions of Theoretical and Applied Researches*. 2013. <https://www.sworld.com.ua/konfer30/763.pdf>

"Information Security. FFIEC Information Technology Examination Handbook. September 2016". https://ithandbook.ffiec.gov/media/274793/ffiec_itbooklet_informationsecurity.pdf

Ivaniuta, T. M. "Informatsiine zabezpechennia v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Information Support in the Economic Security of the Enterprise]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04*, 2014.

"Kontseptsii finansovoi bezpeky Ukrainy (proekt)" [Financial Security Concept of Ukraine (Project)]. <http://www.ufn.com.ua/koncepcia/008.doc>

[Legal Act of Ukraine] (1997). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3/97-вр>

[Legal Act of Ukraine] (2003). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

[Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-p>

[Legal Act of Ukraine] (2013). <https://ips.ligazakon.net/document/ME131588?an=2>

Petryna, O. B. "Normatyvno-pravove rehuliuвання finansovoi bezpeky pidpriemstva: otsinka i napriamy vdoskonalennia" [Legal Regulation of Financial Security of the Enterprise: Evaluation and Directions of Improvement]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Serii ekonomichna*. 2011. http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvse/01_2011/11pobonv.pdf

Plastun, A. "Financial Security and Information from Financial Markets". Szczecin: Centre of Sociological Research, 2019. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/74977/1/Monograph_Final_A5_Angle_Plastun.pdf

Poliakov, P. A. "Rol informatsiinoho zabezpechennia v upravlinni ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv mashynobuduvannia" [The Role of Information Provision in Economic Security Management of Machine-Building Enterprises]. *Infrastruktura rynku*. 2018. <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Polyakov-P.-A..pdf>

Solomina, H. V. *Zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytstva* [Ensuring Financial and Economic Security of the Enterprise]. Dnipro: Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2018.

Susidenko, V. T., and Susidenko, O. V. "Pobudova systemy zabezpechennia finansovoi bezpeky torhovelnoho pidpriemstva" [Construction of System Providing to Financial Safety of Trade Enterprise]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii «Ekonomiczni nauky»*, vol. 2, no. 22 (2017): 39-43.